

INFORMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Latipova Nilufar Radjabbayevna
Sirdaryo tuman kasb-hunar maktabi
Informatika fani o'qituvchisi
Telefon raqami: 91-622-27-05

Annotatsiya: Maqolada informatikada dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanishning ayrim xususiyatlarini ochib berish, axborot kommunikatsion texnologiyalarning o'rnini ko'rsatib berish va innovatsion usullardan foydalanib dars samaradorligini oshirish yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, intellektual, klaster, sinkveyn, reproduktiv .

Muallim zoti ezgulik va ma'rifat yo'lining beminnat charog'bonidir

Alisher Navoiy

Informatikadan dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanish, innovatsion yondashuv va uning usullarini mukammal egallash muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda fan mashg'ulotlarini bosqichma-bosqich tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Birinchi bosqichda u fan haqida asosiy ma'lumotlar keltiriladi. Ikkinchi bosqichda, odatda davr talablarining eng dolzarb, munozarali masalalari muhokama qilinadi. (Izlang, fikrlang ijod qiling, tarzida ish ko'riladi). Uchinchi bosqichda nazariy qoidalar ilgari surilgan chuqurlashtirilgan darajada bayon qilinadi. Ma'lumki, mustaqil ijodiy fikrlash o'qish mabaynida paydo bo'ladigan qiyinchiliklarni engish jarayonida shakllanadi va rivojlanadi. To'rtinchi bosqichda teskari aloqa, bog'lanish uchun material beriladi. Beshinchi bosqichda o'qituvchisi o'rgangan mavzularni to'g'ri tushunganligini nazorat qilinadi, ularda o'z-o'zini nazorat qilish uchun topshiriqlarning turli xil shakl (og'zaki savol-javob, yozma va test) lari qo'llaniladi va to'g'ri javoblar keltiriladi.

Topshiriqlar o'qituvchilar aniq hatti-harakatini anglatuvchi fe'llarda ifodalanishi darkor. Bunda o'zlashtirishning fikrlash darajalariga muvofiq bo'lgan fe'llardan ko'proq foydalanishga alohida e'tibor berish lozim. Chunki, ular materialni yuqori intellektuallik darajalarida o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Har bir topshiriq faqat bir tushuncha yoki qonun-qoidani o'zlashtirilganligini tekshirishi hamda ixcham, tushunarli tarzda bayon qilinishi lozim.

Topshiriqlar og'zaki savol-javob, yozma va test shakllarida tuzilishi mumkin. Bir maqsadga turli shakllardagi topshiriqlar tuzish ham samarali bo'ladi. Chunki, bunda o'quvchilarning muayyan topshiriqni o'zlashtirganligiga oid bilimni xolisona

baholash imkoniyati yaratiladi. Og`zaki savol-javob, pedagogning o`quvchilar bilan bevosita muloqati bo`lib, bunda savollarga berilgan javoblar baholanadi.

Yozma topshiriqlar tuzish, tayanch so`z va iboralar variantidan foydalanishni nazarda tutadi. Bu shakldagi topshiriqlarni tuzishda interfaol metodlarni qo`llab hal qilinadigan topshiriqlar miqdoriga ham e`tibor berish lozim. Chunki, klaster, sinkveyn, Venna diagrammasi, insert, kontseptual jadval, Keys-stadi, T-sxemasini tuzish, texnik diktant yozish kabi interfaol metodlarni qo`llash o`quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, o`quv materialini yuqori intellektuallik darajalarida o`zlashtirilishini ta`minlaydi.

Yuqorida qayd qilingan va boshqa interfaol metodlardan o`quv jarayonida foydalanish o`quvchilardan ijodkorlik faoliyatini, qolaversa, bu ishlarni bilim taksonomiyasi darajalarida o`zlashtirgan bo`lishini talab qiladi. Interfaol metodlarni noto`g`ri qo`llash bu metodlar samaradorligini pasaytirish yoki bu haqida noto`g`ri tushuncha paydo bo`lishiga sabab bo`ladi.

O`ziga ishonchni shakllantirmasdan mustaqil fikrlashni vujudga keltirish mumkin emas. Shu bilan birga o`ziga ishonchni anglash mustaqil fikrlashni taqozo qiladi. Har bir o`quvchi o`z fikrining ahamiyatligiga ishonch hosil qiluvchi axborot olish uchun harakat qilishi zarur. Aks holda, u darsda o`zini sust tutadi va mustaqil fikrlay olmaydi.

O`quv maqsadlarini aniqlash mumkin bo`lmagan darajalarda, ularni nisbatan umumlashgan shaklda ifodalab, test topshiriqlari tuzish imkoniyati tug`iladi. Yoki, avval o`quv maqsadlari taksonomiya toifalari bo`yicha umumiyroq shaklda aniqlanib, so`ngra ularga mos keluvchi va yakuniy natijani yaqqolroq ifodalovchi fe`l tanlanib, so`ngra test topshiriqlari tuzish mumkin. Materialni ijodiy darajalarda o`zlashtirilganligini aniqlovchi –ochiq, bir necha to`g`ri javobli yopiq, muvofiqlikni aniqlovchi kabi test shakllaridan foydalanish muhimdir.

Ochiq testlar. Agar test topshirig`i matnida uning tayanch so`zlari yoki gap tushirib qoldirilgan bo`lsa, bunday topshiriq ochiq (tugallanmagan) test deb ataladi. Bu shakldagi testlarda o`quvchilarning bitta, ikkita so`zdan iborat qisqa va aniq javob berishlari taxmin qilinadi.

Yopiq testlar. Bunday testlar savol va bir nechta javoblardan iborat bo`ladi, bu javoblardan biri to`g`ri, qolganlari to`g`riga o`xshash, biroq noto`g`ri bo`ladi. Taklif qilinadigan javoblar soni ikkitadan beshtagacha va undan ko`proq bo`lishi mumkin; masalan:

Muvofiqlikka oid testlar. Bu testlarning mohiyati bir ko`p sonli elementlarning boshqalariga muvofiqligini aniqlash zaruratiga asoslangan. Bu topshiriqlar “muvofiqlik aniqlansin” degan ikkita so`zdan iborat konstruktsiya asosida tuzilishi lozim.

Innovatsion ta`lim texnologiyalari majmuaviy integrativ tizimlar bo`lib,

ta'lim maqsadi bilan belgilangan kasbiy ko'nikma, malaka shaxs xislatlarini o'rganuvchilar tomonidan egallanishi, bilimlar o'zlashtirishga yo'naltirilgan operatsiya va harakatlarning tartiblashtirilgan to'plamini o'z ichiga qamrab oladi.

Zamonaviy innovatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga tadbiiq etishda ko'p faktorlar salbiy ta'sir etadi, ularga: ta'lim muassasalarining komp'yuterlar va elektron vositalar bilan ta'minlanganlik darajasining etarli emasligi, ular internet va boshqa axborot tarmoqlariga ulanmaganligi, ilmiy-uslubiy manbalarning yetarli emasligi, pedagoglarning zamonaviy kompyuter texnikasi bo'yicha malakasining yetishmasligi, elektron kitoblar bilan ishlashni bilmasliklari; ta'lim muassasalari rahbariyatining ta'limni bu sohasiga jiddiy e'tibor bermasliklari va h.k.

Informatikadan dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanish o'qituvchilar mahoratini oshirish avvalo ularning maxsus kasbiy salohiyatiga bog'liq. Informatikadan dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanish o'qitiladigan fanlarning soati ko'pligini inobatga olgan holda ular bilimni oshirish muammosini ham har xil yo'llar bilan hal qilish zarur. Ammo, ularning metodik mahorati shunday universal komponentlarni o'z ichiga qamrab oladiki, ushbu komponentlardan turli o'quv fanlari pedagoglari foydalana oladilar va bu yo'nalishda ular tez vaqtda yaxshi natijaga erishishlari mumkin.

Salohiyat aniq fan yo'nalishida aniq ishni samarali bajarish uchun zarur bo'lgan o'ziga xos xususiyatni bildiradi. Salohiyat tushunchasi o'z ichiga maxsus bilimlar, o'ziga xos ko'nikmalar, fikrlash usullarini va o'z harakatlariga javobgarlikni tushunishni qamrab oladi. Yana shu ham ma'lumki, bakalavr o'qituvchilar o'gkazyotgan mashg'ulotlardan, o'zi qilayotgan ishidan qoniqish hosil qilishi ham juda katta ahamiyatga ega.

Mahoratni egallash uchun ko'p narsani bilish va qila olish kerak. Tarbiyalash qonunlari va tamoyillarini uning tarkibiy qismlarini bilish kerak. Ta'lim-tarbiya jarayonining samarali texnologiyalaridan foydalanishni bilish, har bir aniq holat uchun ularni tanlash, jarayonni berilgan daraja va sifatida loyihalashni bilish kerak. Bakalavr o'qituvchilarning mahorati shunda ifodalanadiki, unda eng avval u o'quv jarayonini shunday tashkil qiladiki eng qiyin barcha sharoitlarda ham o'zining talabalarining zaruriy tarbiyalanganlik darajasi, rivojlanishi va bilimlarga ega bo'lishga erishishadi. Haqiqiy o'qituvchi har qanday savolga nostandart javob topadi, o'quvchi(talaba)ga alohida yo'l topa oladi, fikrini uyg'otadi, uni to'lqinlantiradi. Bunday o'qituvchi o'z fanini chuqur biladi, zamonaviy adabiyot, madaniyat, sport yaigiliklarini biladi, xalqaro voqealarni tahlil qila oladi.

O'qituvchi mahoratining ma'nosi - uning shaxsiy madaniyati, bilimi va dunyoqarashini qorishmasi, uni har tomonlama nazariy tayyorligi, o'qitish va tarbiyalash usullaridan ustalik bilan foydalanish, zamonaviy texnika va tajribani

qo'llashdir.

Informatikadan dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanish faoliyatining xarakteri tavsiya etilgan texnologiya, metod va usullardan dars jarayonida samarali foydalanish, uni qo'llay olish zarur. Shunday qilib, Informatikadan dars samaradorligini oshirishda innovatsion usullardan foydalanish maqsad va vazifalarini qayta ko'rib chiqish, ularni zamonaviylashtirish bugungi kun talabi. Chunki, hozirgi kunda bu ta'lim muassasalarida yaratilayotgan sharoitlar, chuqur bilimli, o'z qobiliyati va imkoniyatlarini to'la ishga sola biladigan o'qituvchilarni faoliyat ko'rsatishini talab qilmoqda. Shunday ekan, o'qituvchilar tayyorlash faoliyati va uning me'yoriy-huquqiy asoslarini; bakalavr o'qituvchilarni tayyorlash metodlari, vositalari va shakllarini; ular faoliyatini baholash mezonlarini ishlab chiqishni, ta'lim olishgabo'lgan tashabbuskorlik-ijodiy munosabatni shakllantirishni; ularning o'z salohiyatini namoyon etishiga sharoitlar yaratib berishni innovatsion yondashuvlar asosida amalga oshirilsa albatta kelajak uchun bilimli, malakali, fidoiy, o'z kasbining ustasi bo'lgan o'qituvchilarni etishtirib chiqarish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. -Toshkent: TDPU, 2003
2. Davletshin M.G. Zamonaviy maktab o'qituvchisining psixologiyasi. - T.:O'zbekiston, 1999.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagogik-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). - Toshkent: Iste'dod, 2008.
4. Isamitdinov S. Ta'lim va innovatsion usullar. Uslubiy tavsiyanoma va Toshkent: RTM, 2005.